

Szellemi veszteségek Trianon után

Érdeklődéssel olvastam, és figyelemmel kísértem Dobay Pálnak az Erdészeti Lapok 2010. júniusi számában megjelent „Trianonra emlékezünk” c. írását. Hasonlóan lekötötte figyelmemet Dr. Czerny Károly „Trianon és a kisantant végnapjai” cím alatt megjelent írása, amelyet az Erdészeti Lapok 2010. július-augusztusi száma adott közre. Főként az első említett írás szolgált adattal az egykori Magyar Királyságnak a trianoni békediktátum következtében lecsökkent területét, népességét, erdeit, vasútvonalait, közutait illetően. A magyar erdész-társadalmat fájdalmasan érintette az a tény, hogy az ország 27%-os erdősültsége a diktátum után 8,85%-ra csökkent.

Jóllehet az említett adatok értékesek és gazdaságilag jelentősek. A trianoni békediktátum következtében az országot negatívan érintették azok a lényegében szellemi változások, amelyek az oktatásügy, tudományos kutatás, nevelésügy keretében történtek. Mivel szakmai működésem jórészt az egykori Csehszlovákia, illetve a jelenlegi önálló Szlovák Köztársaság létrehozásához fűződik, s az említett kérdésekkel alkalmam adódott foglalkozni, kötelességemnek tartom az e téren szerzett szerény ismereteimet közzétenni.

Beszámolómat mindenekelőtt az egykori Selmezbányai Bányászati és Kohászati Akadémia keretén belül 1808-ban létrehozott Erdészeti Tanintézet megalapításával kezdem. Jelentőségét rendkívüli mértékben növelte többek között az a tény is, hogy megbízható történelmi források szerint, ez volt az első ilyen jellegű intézmény Európában. A második hasonló intézmény megalapítására csak négy évvel később került sor az ausztriai Mariabrunnban.

Az erdészeti felsőoktatás történetében jelentős esemény volt, amikor 1904-ben az intézetet Bányászati és Erdészeti Főiskola névvel tisztelték meg az illetékes szervek. Sajnos, az első Csehszlovák Köztársaság megalakulása után, még 1918-ban megszüntették a főiskola működését. Tanári kara az intézet felszerelésének jó részével együtt Sopronba költözött. Az eltelt közel egy évszázad óta jelenleg is ott működik, miközben jelenleg is pozitív változáson ment át. A jelenlegi Nyugat-magyaror-

szági Egyetem, melynek nem kevesebb, mint tíz fakultása (kara) öt városban működik, rektora ma is Sopronban székel. Sajnos az említett évben az első Csehszlovák Köztársaság megalakulása után az erdőmérnökképzés Szlovákia területén megszűnt, minek következtében a szlovákiai érdeklődők a Csehországban létesített főiskolán Prágában vagy Brünnben végezheték tanulmányukat. Amikor aztán 1939-ben megalakult az első önálló Szlovák Köztársaság, az akkor létesített Szlovák Műszaki Főiskola keretében megalakult az erdészeti és mezőgazdasági tagozat, ahol a szlovákiai hallgatók végezheték tanulmányaikat, természetesen Pozsonyban. A második világháború után 1946-ban ez az intézmény is megszűnt Pozsonyban, helyette pedig 1946-ban Kassán létrejött a Mezőgazdasági és Erdőmérnöki Főiskola, természetesen mezőgazdasági és erdészeti fakultással (karal). Röviddel megalakulása után, 1952-ben az intézmény kettévált. Az Erdőmérnöki Kar ugyanis az említett évben Kassáról Zólyomba költözött, s jelenleg is ott működik Zólyomi Műegyetem megnevezéssel, míg a Mezőgazdasági Kar Nyitrára került, s máig is ott működik mint Mezőgazdasági Egyetem.

A mezőgazdasági iskolai oktatás a trianon előtti Magyar Királyságban szintén eredményesen működött, a jelenlegi önálló Szlovák Köztársaság területén. Közismert és figyelemre méltó tény ugyanis, hogy már 1875-ben megalakult Kassán a Mezőgazdasági Középiszkola (akkori elnevezése egyszerűen Gazdasági Iskola) volt. Az iskola végzős növendékei a hagyományok szerint rendkívül magas szakmai műveltséggel rendelkeztek, az általánosan elismert érettségi vizsgával fejezték be tanulmányaikat. Mai szemmel nézve rendkívül örvendetes és figyelemre méltó tényként könyvelhetjük el, hogy a város polgárai és vezetősége rendkívül igényesek voltak a mezőgazdasági oktatás színvonalát illetően. Különböző megmozdulások keretében tudására hozták az illetékes szerveknek, hogy nem elégedettek a mezőgazdasági oktatás középiszkolai jellegét illetően. Ezeknek eredményeként az illetékes szervek az intézményt Mezőgazdasági Akadémia elnevezéssel mai értelemben egyetemi rangra emelték. Az első Csehszlovák Köztársaság megalakulása után ez az intézmény is megszűnt, s he-

lyette megalakult az ún. Gazdasági Középiszkola.

A jogi oktatás és művelődés a jelenlegi önálló Szlovák Köztársaság területén természetesen a Magyar Királyság keretében, tehát csaknem 300 évvel ezelőtt megkezdődött, az akkori Kassai Egyetem Egyházjogi Karán. 1777 aztán újabb haladást hozott a jogi tanulmányokat illetően, amikor az újonnan létesített kassai Királyi Akadémián megalapították a Jogi Fakultást (Kart), melynek keretében egészen az 1849/1950. iskolai évet bezárólag kétéves tanulmányi idő állt a hallgatók rendelkezésére. Majd pedig az 1850/51. iskolai évtől kezdődően mint Császári Királyi Akadémia teljesen önállóan működött az intézet. Az első Csehszlovák Köztársaság megalakulása után a felsőfokú jogi művelődés Kassán végérvényesen megszűnt, konkrétan 1921-ben. Csak jóval később, az 1970/71. iskolai évben létesítettek a Pozsonyi Komenský Egyetem keretében kihelyezett Jogi Intézetet Kassán.

Ugyancsak a jelenlegi Szlovák Köztársaság területén, annak mostani fővárosában létesítették 1912-ben az akkori Magyar Királyság területén a Pozsonyi Királyi Erzsébet Egyetemet, melynek működését azonban az első Csehszlovák Köztársaság megalakulása után 1919-ben szintén beszüntették. Kárpótlásként ugyan megalapították Pozsonyban a Csehszlovák Állami Egyetemet 1919-ben, mely azonban csupán 1 évig működött, miután 1920-ban létrehozták Pozsonyban a jelenleg is működő Komenský Egyetemet, jóllehet az azóta eltelt időben több változáson ment keresztül. Tudomásom szerint az egykori Pozsonyi Királyi Erzsébet Egyetemen működött bizonyos ideig *dr. Szentgyörgyi Albert* Nobel-díjas professzor, a C-vitamin feltalálója, ami nagyban megnövelte az egyetem hírnevét.

Végezetül szükségesnek tartom röviden megjegyezni, hogy a jelenlegi politikai légkörben több szlovák nemzetiségű magas műveltségű értelmiségi egyén is nagy veszteségként könyveli el az említett felsőfokú tanulmányi intézmények trianoni megszüntetését, mivel ez a tény nagymértékben megnövelte, sőt lehetetlenné tette felsőfokú tanulmányaikat az akkori viszonyok között.

Dr. Kohán István
(Kassa)